

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Witboek Pensioenen en kapitaaleisen pensioenfondsen. Wat zou de risico-averse Nederlander willen?

Kalkman, W.M.A.

Publication date

2013

Document Version

Final published version

Published in

Tijdschrift voor Pensioenvraagstukken

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Kalkman, W. M. A. (2013). Witboek Pensioenen en kapitaaleisen pensioenfondsen. Wat zou de risico-averse Nederlander willen? *Tijdschrift voor Pensioenvraagstukken*, 2013(1), 5-6. [2]. <http://deeplinking.kluwer.nl/?param=00C13275&cpid=WKNL-LTR-Nav2>

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Witboek Pensioenen en kapitaaleisen pensioenfondsen

Wat zou de risico-averse Nederlander willen?

2

Column

Of het Witboek Pensioenen 2012 (hierna te noemen: Witboek) van de Europese Commissie (EC) uiteindelijk meer blijkt te zijn dan een Brusselse weg geplaveid met goede beleidsvoornemens zal de komende jaren moeten blijken. De in het Witboek opgenomen 20 'initiatieven ter ondersteuning van de inspanningen van de lidstaten' moeten worden omgezet in concrete beleidsdaden. Met als gezamenlijk doel: een toekomstbestendig en betaalbaar pensioenstelsel op lidstaatniveau.

Inmiddels is wel duidelijk dat de *Europese pensioenbom* steeds harder begint te tikken onder invloed van een EU-brede stijging van de levensverwachting die het pensioen in veel lidstaten onbetaalbaar dreigt te maken. Je zou dus verwachten dat de urgentie van het tijdig ontmantelen van de *pensioenbom* is doorgedrongen tot de EC. Inderdaad worden in 2013 8 van de 20 in het Witboek genoemde initiatieven door de EC ter hand genomen en daaruit lijkt een voor Brusselse begrippen grote voortvarendheid en ambitie te spreken. Naar mijn mening zijn de initiatieven aan de (erg) voorzichtige kant. Als je het hebt over het toekomstbestendig en betaalbaar houden van de pensioenen vind ik de initiatieven niet erg vooruitstrevend of met grote stappen vooruit. Bovendien is mijn indruk dat de Europese initiatieven die voor 2013 zijn gepland grotendeels de Nederlandse situatie/wetgeving niet raken, omdat Nederland op veel terreinen waarop nu (voorzichtig) Europese initiatieven worden ondernomen al de nodige wet- en regelgeving heeft. Het verbaast dan ook niet dat Nederland al een aantal keren heeft laten weten het Witboek en de daarin aangekondigde initiatieven te onderschrijven, met uitzondering van één initiatief dat Nederland wel serieus kan gaan raken. Het gaat hier om de beoogde herziening van de Pensioenfondsenrichtlijn (IORP-richtlijn). De EC beoogt met deze herziening een level playing field op het gebied van kapitaaleisen te realiseren tussen verzekeraars en pensioenfondsen. Een level playing field zou er in kunnen resulteren dat de kapitaaleisen van de Solvency-II-richtlijn die voor verzekeraars gaan gelden, op een min of meer vergelijkbare manier van toepassing worden op pensioenfondsen. De Nederlandse pensioensector en de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid voelen niets voor deze level-playing-fieldgedachte en hebben al een groot aantal keren laten weten te vrezen dat de (negatieve) impact van de beoogde herziening van de IORP-richtlijn immens (*een miljardenkwestie*) en zelfs funest zou zijn voor ons pensioen(fondsen)stelsel. Een met Solvency II vergelijkbaar systeem zou voor pensioenfondsen leiden tot verhoging van de vereiste buffers en een hogere waarde van de pensioenverplichtingen. In combinatie met kortere hersteltermijnen zou dit leiden tot een substantiele verlaging van de huidige pensioenaanspraken. Bovendien zou het toepassen van Solvency II een sterke stimulans zijn tot een defensiever beleggingsbeleid, wat ten koste zou gaan van koopkracht van pensioendeelnemers. Of de vrees van de pensioenfondsen uiteindelijk koudwatervrees zal blijken te zijn of in ieder geval te voorbarig was, zal in de zomer van 2013 blijken, wanneer de EC met een uitgewerkt herzieningsvoorstel komt. De weerzin tegen toepasselijkheid van Solvency II op pensioenfondsen, wordt door pensioenfondsen mede verklaard vanuit de verschillen tussen pensioenfondsen en verzekeraars. Benadrukt wordt dat de risico's van pensioenen worden gedeeld

¹ Prof. dr. W.M.A. Kalkman is hoofd Legal, Litigation & Compliance van Nationale-Nederlanden, hoogleraar verzekeringsrecht aan de Universiteit van Amsterdam en verbonden aan het UvA Amsterdam Centre for Insurance Studies (ACIS).

door de werkgevers en werknemers en worden verdeeld over verschillende generaties. Bovendien heeft het bestuur van een pensioenfonds sturingsinstrumenten ter beschikking in economisch zware tijden. De premie kan worden verhoogd, de pensioenen kunnen (tijdelijk) worden verlaagd en de indexatie kan ook nog (tijdelijk) worden verlaagd. Deze mogelijkheden heeft een verzekeraar niet. Moeten deze verschillen wel zo leidend zijn? De doelstelling van de Solvency-II-richtlijn is uiteindelijk om de aanspraken van uitkeringsgerechtigden veilig te stellen door uit te gaan van eenduidige tarifiering, duidelijke dekkingen en premies die in de juiste verhouding staan tot het risico dat door de verzekeraar wordt gelopen. Ik vraag me af waarom die doelstelling voor een pensioenfonds ook niet als uitgangspunt zou moeten gelden? De financiële crisis vanaf 2007 heeft zichtbaar gemaakt dat het Financieel Toetsingskader de pensioenfondsbelanghebbenden in ieder geval onvoldoende financiële zekerheid biedt. De maatschappelijke onrust rond de kortingen op pensioenen als gevolg van dekkingstekorten bij een aanzienlijk aantal pensioenfondsen heeft daarnaast duidelijk gemaakt dat pensioenbelanghebbenden van hun pensioenfondsen ook een vergaande bescherming van hun aanspraken verwachten. Een bescherming die verzekeraars hun pensioenverzekerden nu al verplicht zijn te bieden. Je zou dan ook verwachten dat de zekerheid voor deelnemers in pensioenregelingen bij een pensioenfonds of een verzekeraar gelijk zou moeten zijn. Vanuit die gelijkheidsgedachte zijn lagere kapitaalreisen voor pensioenfondsen naar deelnemers in pensioenregelingen niet uitlegbaar. In Europees verband heeft Denemarken een met Solvency II vergelijkbaar kader al van toepassing verklaard op pensioenfondsen, is Frankrijk voor een level playing field en heeft Zweden de kapitaalreisen voor pensioenfondsen ook verder aangescherpt. De discussie over Solvency II en Nederlandse pensioenfondsen kan naar mijn mening niet los gezien worden van de discussie over het wenselijk niveau van zekerheid dat een pensioenstelsel moet bieden. Wat wenselijk is wordt door de verschillende belanghebbenden (overheid, sociale partners en pensioenbelanghebbenden) anders ervaren, ingevuld en verdedigd. De overheid en werkgevers vinden dat de pensioenaanspraak moet meedemen met de ontwikkelingen op de beurzen en met de ontwikkeling rond het langlevensrisico, terwijl de pensioenbelanghebbenden in het algemeen nu juist niet zitten te wachten op een fluctuerende pensioenaanspraak. De ontwikkelingen op de beurzen in het afgelopen decennium, de woekerpolisaffaire bij verzekeraars, de financiële crisis vanaf 2007, de onder water staande aflossingsvrije beleggingshypotheken en andere beleggingstegenvallers hebben er toe geleid dat veel Nederlanders nog risico-averser zijn geworden dan zij eigenlijk altijd al waren. Onderzoek van TNS NIPO uit 2012 onder 1089 werknemers in loondienst die via hun werkgever pensioen opbouwen, bevestigt het beeld dat de meeste deelnemers in pensioenregelingen zekerheid verkiezen boven een hoger pensioen. Het ligt voor de hand dat die risico-averse Nederlanders desgevraagd de doelstelling van de Solvency-II-richtlijn met enthousiasme omarmen, en het voor de hand vinden liggen wanneer die doelstelling ook geldt voor hun pensioenfonds. Daarbij realiseren zij zich waarschijnlijk niet dat garanties en zekerheid niet gratis zijn en in het algemeen leiden tot een lagere aanspraak. Maar misschien geeft dat de risico-averse Nederlander meer rust, dan de wetenschap dat hij een beleggingspensioenaanspraak heeft en gedwongen wordt beursontwikkelingen op de financiële pagina van zijn (digitale) krant te volgen om de fluctuaties in zijn pensioen beter te begrijpen. Duidelijk is wel dat op dit moment de meningsvorming gestuurd wordt in de richting van minder zekere pensioenen en een lagere werkgeversbijdrage. Zorgvuldige communicatie naar pensioenbelanghebbenden is essentieel om te voorkomen dat over 15 jaar de publieke verontwaardiging over het fluctuerend pensioen zo groot blijkt te zijn, dat een maatschappelijke discussie over de prestaties van pensioenuitvoerders niet kan uitblijven. Toepassing van een Solvency-II-achtig kader op pensioenfondsen is in dat licht bezien misschien toch niet zo'n onverstandig idee.